

In dit nummer onder meer:

Pensioen PDN geen acuut probleem	1
De dekkingsgraad; hoe zit dat?	4
Huub Bakx:	
"Ik heb nog alle DSM-kalenders"	7
DSM veilt deel kunstcollectie op internet	9
Goed om te weten	11
Column Henk	12

Voorwoord

De pensioenen in Nederland blijven de aandacht trekken. Bijna dagelijks berichten de media erover.

Ook Pensioencontact schenkt opnieuw aandacht aan de actualiteit rond de pensioenen. Dit keer door bestuurslid Just Fransen van de Putte, die in het bestuur van PDN gekozen is door de gepensioneerden, aan het woord te laten.

Als mensen praten over pensioen valt steeds weer het woord "dekkingsgraad". Om te kunnen begrijpen wat er aan de hand is met de pensioenen is het belangrijk goed inzicht te hebben hoe het zit met die dekkingsgraad. Daarom besteedt Pensioencontact daar deze keer extra aandacht aan in het artikel "De dekkingsgraad, hoe zit dat?"

Van de abonnees van Pensioencontact wordt een reactie gevraagd. Het College van Belanghebbenden wil graag weten of er onder de gepensioneerden van PDN belangstelling bestaat voor een vereniging van gepensioneerden. Geïnteresseerden kunnen met de antwoordkaart die bij Pensioencontact zit, laten weten of ze daarin geïnteresseerd zijn. In de volgende uitgave van Pensioencontact is dan te lezen hoe er op de peiling is gereageerd.

Dit en andere wetenswaardigheden zijn te vinden in deze Pensioencontact. We wensen u bij het lezen van deze uitgave veel leesplezier.

Jos L. Schneiders
Voorzitter Pensioenfonds DSM Nederland

Pensioencontact

Pensioencontact is een uitgave van Pensioenfonds DSM Nederland

"Pensioen PDN geen acuut probleem, maar we lopen wel risico's"

Just Fransen van de Putte (67) is in 2008 door de gepensioneerden gekozen in het bestuur van Pensioenfonds DSM Nederland (PDN). Ook vóór 2008 was hij al vele jaren present in dat bestuur. Destijds niet als gekozene door de gepensioneerden, maar namens de werkgever. Drie jaar lang was hij voorzitter van het bestuur.

Fransen van de Putte begrijpt de onrust over de pensioenen, onder de gepensioneerden. "Maar," zegt hij "de gepensioneerden moeten ook begrijpen dat het geen acuut probleem is. Er is voldoende geld bij het fonds. Dat geld is goed belegd. De pensioenen kunnen gewoon worden uitbetaald. Op de lange termijn is het wel spannend. Dat heeft onder meer te maken met de manier waarop de omvang van de verplichtingen (dat is de totaalwaarde van de opgebouwde rechten van de deelnemers) wordt berekend."

Fransen van de Putte is voor veel DSM'ers geen onbekende. Toen hij in 2006 met pensioen ging, was hij directeur van DSM Nederland. De overstap van werkgeverszijde naar de gepensioneerdenkant ervaart hijzelf als interessant. "Het is goed verlopen. Ik heb de werkgeverspet afgezet. Als er al wantrouwen zou zijn geweest over mijn nieuwe rol, dan is dat wantrouwen inmiddels verdwenen. Dat is ook niet zo verwonderlijk want het pensioenbestuur was en is er voor de belangen van alle betrokkenen. Het hele bestuur, dus niet alleen de drie

vertegenwoordigers van de gepensioneerden, kijkt nadrukkelijk naar de positie van alle betrokkenen, dus ook van de gepensioneerden. De gepensioneerden worden de laatste jaren ook veel beter en frequenter op de hoogte gehouden van wat er rond de PDN-pensioenen gebeurt.”

Toch heeft Fransen van de Putte nog wensen om de gepensioneerden nog beter te kunnen vertegenwoordigen. "Het zou nuttig zijn om als bestuurder een klankbord te hebben in de vorm van een vereniging van gepensioneerden van DSM. Dan hoeft het contact met de gepensioneerden niet alleen schriftelijk te verlopen. Dan kun je op gezette tijden ook met de gepensioneerden praten, iets uitleggen en horen wat zij ervan vinden. Daarnaast kan zo'n vereniging als kweekvijver dienen voor mensen die in de toekomst functies kunnen vervullen in het pensioenfonds. Het is goed dat het College van Belanghebbenden op dit moment onderzoekt of er animo is voor een dergelijke vereniging.

HET BLIJFT ONRUSTIG IN PENSIOENLAND. IN AUGUSTUS LIET MINISTER DONNER WETEN DAT EEN AANTAL PENSIOENFONDSEN MOGELIJK VANAF VOLGEND JAAR MOET KORTEN OP DE PENSIOENEN VAN GEPENSIONEERDEN EN DE PENSIOENOPBOUW VAN DE DEELNEMERS. IS PDN OOK EEN VAN DIE FONDSEN?

Fransen van de Putte: "PDN hoort niet bij deze fondsen. Het gaat om fondsen die in het verleden een herstelplan van De Nederlandsche Bank moesten opstellen en daarin het korten als een mogelijke maatregel hadden genoemd om hun fonds weer gezond te maken. PDN heeft ook een herstelplan geschreven. In dat plan staat welke maatregelen PDN zal nemen om weer te voldoen aan de eisen die De Nederlandse Bank stelt aan een veilige dekkingsgraad. Bij die maatregelen staat echter niet het korten op de pensioenen genoemd. Dat was, in de situatie waarin PDN zich bevond, niet nodig voor het halen van een veilige dekkingsgraad. We hopen dat ook zo te houden."

STAAAN ER DAN ANDERE MAATREGELEN IN DAT HERSTELPLAN DIE WEL DE GEPENSIONEERDEN EN DE DEELNEMERS KUNNEN RAKEN?

Fransen van de Putte: "Om weer een gezond fonds te worden, is het de komende tijd nodig om de pensioenen niet of niet helemaal te indexeren. Dat betekent dat de koopkracht van de pensioenen kan afnemen. Maar gelukkig is de inflatie op dit moment laag en dus het effect beperkt. Ook de deelnemers die nog niet gepensioneerd zijn voelen dat. Hun pensioenopbouw wordt de komende tijd ook niet of maar gedeeltelijk geïndexeerd. Mocht, onverhoopt, door een nieuwe crisis of een nog lagere rekenrente de dekkingsgraad wegzakken, dan is in het uiterste geval niet uitgesloten dat het fonds in de komende jaren toch kort op de pensioenen en de pensioenopbouw."

WAAROM GAAT HET NIET ZO GOED MET DE PENSIOENFONDSEN?

Fransen van de Putte: "Dat heeft verschillende oorzaken. Door de kredietcrisis waren de beleggingen van de pensioenfondsen minder waard geworden. Gelukkig is de daardoor opgelopen schade weer voor een deel goed gemaakt door stijgende koersen in de afgelopen tijd. Het fondsvermogen heeft zich hierdoor hersteld. De verwachtingen voor de economische ontwikkelingen voor de komende tijd blijven onzeker.

Aan de verplichtingenkant speelt de lage rente de pensioenfondsen parten. De lage rente heeft tot gevolg dat de berekende waarde van de verplichtingen van het fonds stijgt. Daarnaast blijkt de levensverwachting van de Nederlanders sterker te stijgen dan tot voor kort was te voorzien. Dat betekent dat er langer pensioenen moeten worden uitbetaald dan waarop het fonds had gerekend. Hierdoor stijgen de verplichtingen verder."

WAAROM BELEGT HET PENSIOENFONDS NIET OP EEN MANIER DAT ER GEEN RISICO'S MEER GELOPEN WORDEN?

Fransen van de Putte: "Het pensioenfonds belegt de pensioengelden al op een manier waarbij maximaal rekening wordt gehouden met aanvaardbare risico's. Zo is bijvoorbeeld het aantal aandelen dat het fonds aanhoudt in de afgelopen periode verkleind. Het fonds kan het geld ook zo beleggen dat er geen of nauwelijks risico's worden gelopen. Je kunt het aandelenrisico afdekken (verzekeren). Maar dat kost veel geld en gaat dus ook ten koste van de dekkingsgraad. Je zou ook kunnen overwegen om geen aandelen te houden. Maar dan mis je rendement en je profiteert niet van herstel op de aandelenmarkt. Rendement is nodig om pensioenen te kunnen indexeren.

Het renterisico is voor een groot deel afgedekt. Maar dan profiteer je ook maar beperkt als de rente weer oploopt. Kortom het blijft een zorgvuldige afweging tussen rendement en risico. Zonder risico gaat het niet."

ZIJN HET NIET VOORAL DE GEPENSIONEERDEN DIE DE TOL BETALEN IN DEZE CRISIS?

Fransen van de Putte: "Nee, ook de actieve deelnemers dragen het risico van de crisis. Zij kunnen te maken krijgen met een verlaagde pensioenopbouw. Daarnaast moeten zij in de toekomst wellicht meer premie betalen en langer doorwerken. Bovendien betaalden de huidige gepensioneerden vroeger minder premie dan de premie die werknemers nu betalen. De lasten worden zo eerlijk mogelijk verdeeld over deelnemers en gepensioneerden. Als er onverhoopt gekort moet worden, dan worden de rechten en uitkeringen van de actieve deelnemers en de gepensioneerden in gelijke mate gekort."

Wat doet u op Internet?

Internet biedt steeds meer nieuwe wegen voor digitale communicatie. Bij sommige mensen bestaat het beeld dat vooral jongeren gebruik maken van het Internet. Niets blijkt minder waar. Ook senioren doen drifstig mee. Steeds opnieuw blijkt dat het gebruik van Internet door ouderen enorm toeneemt. Koppen als 'Ouderen motor achter groei Internetgebruik', 'Ouderen breken door op Internet' en 'Steeds meer senioren online' spreken boekdelen.

Wat doen die ouderen met Internet? Op welke manier maken ze er gebruik van? Welke sites bezoeken ze? Hoe hebben ze geleerd ermee om te gaan? Hoe vergemakkelijkt Internet het leven van gepensioneerden? Vragen waar mogelijk interessante verhalen achter schuil gaan.

Wat zijn de ervaringen en belevenissen met Internet bij de gepensioneerden van PDN?

Pensioencontact wil het graag weten. Bent u ook actief op het Internet? Hebt u vrolijke, vervelende of bijzondere ervaringen gehad? Bent u op een bijzondere manier met Internet bezig? Welke sites vindt u interessant? Deel uw ervaringen met andere lezers van Pensioencontact. Zet uw bescheidenheid aan de kant en stuur een e-mail naar Harry.Coerver@dsm.com. Misschien staan uw verhaal, uw kijk op Internet of uw tips over Internetgebruik dan in de volgende editie van Pensioencontact.

PDN past risicobeleid niet aan

In de bestuursvergadering van 24 augustus 2010 is uitvoerig gesproken over de vraag of, gezien de actuele stand en ontwikkelingen rond de dekkingsgraad, er aanvullende maatregelen genomen zouden moeten worden om het verder dalen van de dekkingsgraad te beperken.

Hierbij zijn voornamelijk het aandelenrisico en het renterisico bekeken. Deze risico's zijn reeds in 2009 en 2010 beperkt door minder in aandelen te beleggen en de verhoging van de rente-afdekking tot 75%. Geconcludeerd is dat een verdere beperking van deze risico's niet wenselijk is in het kader van een evenwichtige belangenbehartiging. Dat zou betekenen dat, het herstelvermogen van het fonds dan teveel zou worden beperkt. Het volledig afdekken van alle risico's zou er namelijk toe leiden, dat een nominaal pensioen mogelijk zekerder kan worden gesteld. Echter, de kans op herstel (en toeslagverlening) in de toekomst is dan praktisch uitgesloten vanwege de kosten en/of de herstelvertragende consequenties verbonden aan deze maatregelen. Het lang achterblijven van indexatie op ingegane pensioenen kan immers leiden tot onevenwichtigheid.

In 2009 is bij De Nederlandsche Bank een herstelplan ingediend, dat erop is gericht om binnen een periode van 5 jaar uit een situatie van onderdekking te komen. Dat wil zeggen uitzicht op het bereiken van een dekkingsgraad van 105%. In dit herstelplan zijn geen maatregelen om de pensioenen of de pensioenopbouw te korten opgenomen.

In het derde kwartaal 2010 schommelde de dekkingsgraad van PDN rond 105% (stand derde kwartaal 2010: 105%). Volgens het herstelvermogen van het fonds zoals opgenomen in het ingediende herstelplan, zou de dekkingsgraad ultimo 2010 minstens 98% moeten bedragen. De dekkingsgraad bevindt zich dus nog boven dit niveau. Kortingsmaatregelen zijn dan ook op dit moment niet aan de orde. Bij een eventuele verdere (forse) daling van de dekkingsgraad, bijvoorbeeld als gevolg van lagere aandelenkoersen en/of een verdere daling van de rente, kunnen additionele (kortings)maatregelen niet uitgesloten worden. Het bestuur zal deze zaken in de komende tijd blijven beoordelen, mede aan de hand van het verloop van de dekkingsgraad en de (verwachte) marktontwikkelingen. Zo zal nog rekening moeten worden gehouden met eventuele consequenties van de recent door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde nieuwe prognosetafel 2010-2060.

De dekkingsgraad, hoe zit dat?

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de waarde van het vermogen van het pensioenfonds en de berekende (toekomstige) pensioenverplichtingen. Het is dus een graadmeter voor de mate waarin het pensioenfonds aan zijn toekomstige verplichtingen kan voldoen. Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat de (berekende) verplichtingen en het vermogen precies even groot zijn. De toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB), eist van pensioenfondsen een minimale dekkingsgraad van circa 105%. Daarboven is nog eens een buffer vereist, zodat tegenvallende beleggingsresultaten kunnen worden opgevangen. De dekkingsgraad inclusief buffer moet bij PDN tussen de 115% en 120% bedragen.

Verscheidene externe factoren hebben invloed op de dekkingsgraad van pensioenfondsen, zoals:

- hoe lang blijven we leven (langlevensrisico)?
- hoe hoog is de rente?
- hoe hoog is het beleggingsresultaat van het pensioenfonds?

Hieronder wordt uitgelegd hoe deze factoren van invloed zijn op de dekkingsgraad en wat dat betekent voor de uitvoering van het herstelplan dat PDN heeft opgesteld voor De Nederlandsche Bank.

WE LEVEN LANGER

Dat mensen steeds ouder worden is geen nieuws, maar wél dat de levensverwachting sneller stijgt dan tot voor kort werd gedacht. Het is een mooie ontwikkeling voor ons allemaal, maar met een duur prijskaartje voor de gezondheids- en ouderenzorg, de AOW en de pensioenfondsen.

Als deelnemers langer blijven leven, moet een pensioenfonds (nu en in de toekomst) langer pensioen uitkeren en stijgen de verplichtingen. Dat kost dus meer geld en dat moet opgebracht worden. Verreweg de meeste pensioenfondsen in Nederland volgen de levensverwachtingen van het Actuariel Genootschap (AG). Het AG berekent hoe sterk de invloed is van de toegenomen levensverwachting in zogeheten 'prognosetafels'. Op 30 augustus 2010 zijn de nieuwe Prognosetafels van het AG gepubliceerd. Deze tafels laten hogere overlevingskansen zien dan eerder werd verondersteld op basis van CBS-berekeningen uit 2008.

WAT BETEKENT DIT VOOR PDN?

Op basis van die CBS-gegevens uit 2008 heeft PDN eind 2009 de dekkingsgraad al 4% naar beneden bijgesteld. De invloed van de nieuwe prognosetafels van het AG op de dekkingsgraad van PDN

zal vóór het eind van dit jaar duidelijk worden. Het bestuur van PDN zal, na een uitgebreide studie naar de impact van de nieuwe sterfetafels op de dekkingsgraad, een besluit nemen om de dekkingsgraad opnieuw bij te stellen. De dekkingsgraad over het 3e kwartaal die begin november is gepubliceerd, was dan ook nog zonder de eventuele effecten van de nieuwe prognosetafels van het AG. We zullen er echter rekening mee moeten houden dat de dekkingsgraad aan het einde van het jaar verder naar beneden bijgesteld dient te worden.

DE INVLOED VAN DE RENTE

Ook de rente is van grote invloed op de dekkingsgraad van de pensioenfondsen. Voor het bepalen van de verplichtingen van een pensioenfonds wordt gekeken naar de marktrente. Deze rente kan van dag tot dag sterk schommelen. Als de rente daalt, worden de toekomstige pensioenen als het ware "duurder". Omdat deze rente van dag tot dag schommelt, is ook de dekkingsgraad van een pensioenfonds zeer beweeglijk.

Een voorbeeld:

Stel iemand gaat over 15 jaar met pensioen en krijgt dan een aanvullend pensioen van ca. 8.000 euro per jaar. Om deze uitkering te kunnen doen moet het pensioenfonds, als het pensioen ingaat, ongeveer 100.000 euro in kas hebben. De berekening van de nu daarvoor benodigde hoeveelheid geld (als er verder geen geld meer wordt ingelegd) is dan als volgt:

Bij een rente van 2,8% (het renteniveau van eind september 2010) is nu € 66.085 nodig.

Bij een rente van 3,7% (het renteniveau van eind 2009) was € 57.985 nodig geweest.

Dat is een verschil van maar liefst € 8.100. Anders gezegd: bij de lage rente van 2,8% is 14% meer inleg nodig om over 15 jaar dezelfde 100.000 euro beschikbaar te hebben dan wanneer de rente nu op 3,7% zou staan. Als de rente daalt, worden de toekomstige pensioenen dus als het ware "duurder".

DE INVLOED VAN HET BELEGGINGSRENDEMENT

Het pensioenfonds loopt risico's als het de pensioengelden belegt. Waarom beleggen pensioenfondsen dan niet meer in minder risicovolle obligaties met een lange looptijd? Een belangrijke reden hiervoor is dat obligaties niet voldoende rendement opleveren om een goed pensioen tegen een aanvaardbare premie te kunnen realiseren. Meer risicovolle beleggingen, zoals beleggingen in aandelen, leveren over het algemeen op de lange termijn meer rendement op dan obligaties. Als een pensioenfonds alleen zou

beleggen in obligaties, zou de kans op jaarlijkse indexatie erg klein worden. Met indexatie wordt bedoeld het jaarlijks laten groeien van de pensioenen met de (prijs- of loon-) inflatie, zodat de koopkracht behouden blijft.

WAT BETEKENT DIT VOOR PDN?

PDN heeft een lange beleggingshorizon van 35 tot 40 jaar en een gemiddelde deelnemer betaalt ongeveer 36 jaar lang pensioenpremie. De premies die deelnemers en werkgever nu betalen zijn lager dan nodig is om

een volledig geïndexeerd pensioen te kunnen uitkeren. Daarom moet PDN met zijn beleggingen risico's lopen die rendement opleveren. De lange beleggingshorizon van pensioenfondsen werkt daarbij risicoverlagend. Verliezen in een bepaald jaar kunnen immers worden gecompenseerd door winsten in een ander

jaar. Op deze manier zie je dat jongeren en ouderen risico's delen. In goede tijden laten ouderen buffers achter in het pensioenfonds, waar jongeren die net beginnen met het opbouwen van pensioen van profiteren. En wanneer het slechter gaat, hoeft dat niet onmiddellijk te betekenen dat de pensioenen van ouderen worden verlaagd, aangezien de jongeren helpen de klappen op te vangen. Hoewel de kredietcrisis pijnlijk is en ook de dekkingsgraad van PDN flink is gedaald, heeft PDN niet hoeven te korten.

HERSTELPLANNEN

Pensioenfondsen die ultimo 2008 hun dekkingsgraad zagen dalen tot onder het vereiste minimumniveau van 105% moesten uiterlijk 1 april 2009 een herstelplan indienen bij de toezichthouder. In dat plan moesten ze laten zien welke maatregelen zij nemen om de dekkingsgraad van het pensioenfonds en de buffers weer tijdig op peil te brengen. In totaal hebben 340 pensioenfondsen een herstelplan ingediend bij DNB, waaronder PDN.

Het herstelplan van PDN gaat ervan uit dat op langere termijn de beleggingsrendementen zullen helpen om de dekkingsgraad weer te laten stijgen. Hierbij geldt nog steeds dat beleggingsrisico's genomen moeten worden om rendement te kunnen behalen.

Ook het tot 2013 niet, of slechts gedeeltelijk, indexeren van pensioenen en pensioenopbouw kan volgens het herstelplan meehelpen om de dekkingsgraad te laten stijgen.

Met de dekkingsgraad van eind september 2010 loopt PDN op koers met het herstelplan. Dat betekent echter niet dat er al vanzelfsprekend geheel of gedeeltelijk geïndexeerd kan worden in de komende jaren. Om te kunnen indexeren moet het fonds eerst weer voldoende financiële buffers opbouwen.

Mocht de dekkingsgraad achter blijven op het herstelplan van PDN en het niet waarschijnlijk is dat deze binnen de gestelde termijn door De Nederlandsche Bank (ultimo 2013) minimaal 105% bedraagt, moet ook PDN aanvullende maatregelen nemen. Kortten op de reeds opgebouwde pensioenen is dan niet uitgesloten.

Eind dit jaar neemt het bestuur van PDN een besluit over de indexatie. Dit besluit is gebaseerd op de dan geldende dekkingsgraad. PDN doet er alles aan om (gedeeltelijk) te kunnen indexeren en korten van de pensioenen te voorkomen. De maatregelen in het herstelplan zijn er juist op gericht om de pensioenen niet te verlagen maar er zijn geen garanties.

Wilt u meer weten?

Internetsite PDN

Meer informatie over PDN kunt u vinden op de website:
www.PDNpensioen.nl

Pension Desk: 045-5788100

Vragen over uw pensioen kunt u stellen aan één van onze medewerkers. Zij zijn van 09.00 - 17.00 uur beschikbaar op telefoonnummer 045-5788100.

Zorg dat u uw administratienummer bij de hand hebt als u belt.

Nieuws van het College van Belanghebbenden van PDN

OPDRACHT CVB

Het College van Belanghebbenden kijkt of de besluiten van het bestuur van het pensioenfonds evenwichtig zijn wat betreft de verschillende belanghebbenden van het pensioenfonds. Die belanghebbenden zijn de werknemers, de pensioengerechtigden en de werkgever.

Interesse in een Vereniging van Gepensioneerden DSM?

Voor het College van Belanghebbenden (CvB) is het belangrijk te weten wat er leeft onder de drie groepen die in het college vertegenwoordigd zijn (werkgever, werknemers, gepensioneerden). Eén van die groepen is de groep van de gepensioneerden. Contact met die groep zou kunnen lopen via een (nu nog niet bestaande) vereniging van gepensioneerden. Daarom wil het CvB bevorderen dat een dergelijke vereniging wordt opgericht. De vraag is echter of er genoeg animo is voor een dergelijke vereniging.

Om daar achter te komen, roept het CvB via deze uitgave van Pensioencontact gepensioneerden (en geprepensioneerden) op te laten blijken of er interesse bestaat in een vereniging van gepensioneerden van DSM. Met andere woorden zijn er genoeg ge(pre)pensioneerden die lid zouden willen worden van zo'n vereniging en zijn er ge(pre)pensioneerden die mee willen helpen een dergelijke vereniging op te richten? Om die interesse te peilen, is deze keer voor de gepensioneerden die in Nederland wonen aan Pensioencontact een antwoordkaart toegevoegd. Op die antwoordkaart (postzegel niet nodig) kan iedereen die interesse heeft in een vereniging van gepensioneerden dat laten blijken. Als u belangstelling heeft in een vereniging van gepensioneerden van DSM stuur dan de antwoordkaart in vóór 31 december 2010. Gepensioneerden die in het buitenland wonen, kunnen hun interesse om lid te worden van een vereniging van gepensioneerden laten blijken door een e-mail te sturen naar karin.grannetia@dsm.com.

ONTMOETINGSPLAATS

De vereniging van gepensioneerden zou een ontmoetingsplaats kunnen zijn voor oud-collega's van DSM. Periodiek

kunnen er activiteiten (bijvoorbeeld gepensioneerdendag, excursies, enz.) zijn, die interessant zijn voor de gepensioneerden. Door middel van een website en/of een blad blijven leden op de hoogte van nieuws en wetenswaardigheden rond pensioenen of andere onderwerpen. Hoe dit allemaal gestalte krijgt, daarover zal het bestuur van de op te richten vereniging straks beslissen.

De ge(pre)pensioneerde leden van het CvB kunnen hun taak het beste verrichten indien zij weten wat er leeft onder de ge(pre)pensioneerden. Het is dus van groot belang input van die zijde te krijgen. De beoogde vereniging kan daar een grote bijdrage aan leveren.

KLANKBORD

De vereniging zal haar leden die dat willen, voorbereiden om binnen het bestuur van PDN of op andere plaatsen de gepensioneerden van DSM zo goed mogelijk te vertegenwoordigen.

Op die manier worden gepensioneerden een belangrijke partner voor het bestuur. Het bestuur van PDN heeft van zijn kant ook baat bij een klankbord onder de gepensioneerden.

Daarom staat het PDN-bestuur positief tegenover de eventuele oprichting van een vereniging van gepensioneerden van DSM en heeft uitgesproken initiatiefnemers bij de oprichting daarvan (financieel) te steunen.

CONTACT

Het College van Belanghebbenden stelt reacties van deelnemers, en pensioengerechtigden bijzonder op prijs. Contact met het College is mogelijk via de e-mail (info.PDN@dsm.com) onder vermelding van "College van Belanghebbenden". Een brief kan worden gestuurd naar het adres: Pensioenfonds PDN, College van Belanghebbenden, postbus 6500, 6401 JH Heerlen.

Huub Bakx: "Ik heb nog alle DSM-kalenders"

Huub Bakx (77), Groninger van geboorte, woont sinds 1984 in Greenville (South Carolina).

Hij kwam in 1966 terecht bij DSM (Stamicarbon). Dat was destijds niet zijn eerste baan. Na de HTS had hij al bij Fokker Vliegtuigen en bij Mars Chocolate gewerkt.

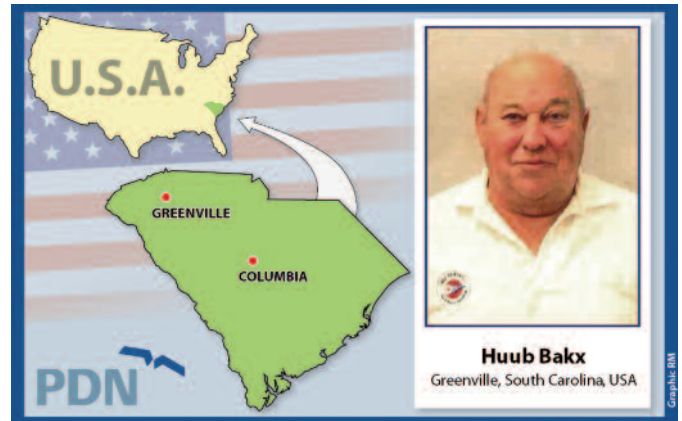
Bij DSM was Bakx lange tijd belast met de montage en het opstarten van Ureum-fabrieken in alle delen van de wereld. Daarbij kwam hij en zijn gezin soms in hachelijke situaties terecht. In 1968 zat hij in Noord-Korea toen de Noordkoreanen het Amerikaanse spionage schip USS Pueblo enterden in de territoriale wateren van Noord-Korea. De 83 bemanningsleden werden gevangen genomen en de spanning tussen de VS en Noord-Korea liep hoog op. De Amerikanen stuurden zelfs hun oorlogsvloot richting Noord-Korea. Bakx en zijn gezin mochten het hotel waar ze woonden niet meer verlaten. "In het hotel liep het personeel de hele dag met geweren rond," herinnert Bakx zich nog. "Iedereen hield rekening met een aanval van de Amerikanen. De Koreanen beloofden Bakx en de andere DSM-werknemers in het hotel dat er een vliegtuig klaar stond om hen in geval van nood naar Wladiwostok te vliegen. Maar daar geloofde Bakx helemaal niks van. "Dat vliegtuig hebben we nooit gezien. En met de mooie beloften van de Noordkoreanen had ik ook al de nodige ervaring. Zo had bijvoorbeeld ons hotel een zeer uitgebreide menukaart. Probleem echter was, dat als je iets wilde bestellen, al snel bleek dat het niet beschikbaar was.

In 1985 verliet Bakx DSM om als senior project manager te gaan werken voor een ingenieursbureau in Greenville South Carolina. Bij dat bureau werd hij enkele jaren later vice-president. Inmiddels woont hij al 25 jaar in Greenville. Er bleef zo nu en dan contact met DSM, omdat zijn nieuwe bedrijf opdrachten kreeg van DSM (Nipro, Caprolactam en CNC, kunst-mest).

Sinds 1998 ontvangt Bakx ouderdomspensioen van PDN. Hij zet zich nu in voor de organisatie Meals on Wheels.

Die organisatie bezorgt dagelijks 1500 maaltijden bij mensen die vanwege ziekte, ouderdom of armoede zelf niet in staat zijn om warme maaltijden te bereiden. Ook is Bakx actief bij United States Power Squadron.

Dat is een instelling die cursussen organiseert om eigenaren van

boten de nodige kennis bij te brengen op het gebied van navigatie en veiligheid. Daar is wel behoefte aan. Greenville heeft binnen een straal van een uur rijden drie grote meren met een totale oppervlakte van 330 vierkante kilometer.

Het inkomen van Bakx bestaat uit verschillende onderdelen. Zo is er een kleine 'Amerikaanse AOW'. Iedere drie maanden ontvangt hij uit Nederland een gedeeltelijke Nederlandse AOW. Het grootste deel van zijn inkomen komt van het PDN-pensioen.

"De Nederlandse uitkeringen variëren in hoogte vanwege de schommelende koers van de euro ten opzichte van de dollar. Dat kan nog wel eens een aardig verschilletje maken," constateert Bakx.

"In Amerika bestaan bijna geen pensioenregelingen", laat Bakx weten. "Je moet zelf sparen voor je pensioen. Wat je van je inkomen spaart voor je pensioen wordt vrijgesteld van belastingheffing. Ik

heb het grote voordeel dat mijn vrouw nog werkt. Zo proberen we zo lang mogelijk van onze spaartegoeden af te blijven. Die tegoeden zijn belegd. En uiteraard hebben wij met de financiële crisis aardig wat verloren, hoewel dit langzamerhand wat terug komt."

"Sinds mijn ouders overleden

zijn, kom ik niet meer zo veel in Nederland. Ik ben al te vaak over de grote plas gevlogen. Twee van mijn zonen wonen in de Verenigde Staten, in New York en in Atlanta. Eén zoon leeft wel in Nederland, in Alphen aan de Rijn."

Als een probleem van het wonen in Amerika noemt Bakx de kosten van de gezondheidszorg. Dan gaat het niet zo zeer over de kosten van de huisarts of de specialisten, maar om de enorme bedragen die de ziekenhuizen in rekening brengen. We hebben hier in het algemeen een goede 'medicare' regeling voor 65-plussers. De aanvullende verzekering is wel erg duur. Het grote probleem zijn de kosten van medicijnen. Een deel wordt vergoed door de verzekering, maar als je een bepaalde grens bereikt, de zogenaamde 'donut hole' (iets wat bij mij meestal in augustus gebeurt), dan draai je op voor de totale kosten. Het alternatief is dan om medicijnen te kopen via Canada waar de prijzen worden bepaald door de regering en waar je gemakkelijker medicijnen uit India, Engeland of Australië kunt krijgen.

Een leven terug in Nederland kan Bakx zich niet meer voorstellen. "Het zo boven op elkaar zitten, het haastige en drukke verkeer, lange periodes van bewolkt weer en regen. Nee, ik blijf maar liever hier in Greenville. Maar ik mis Nederland wel zo nu en dan. Zoute haring, borrelnootjes, de warme worst van de Hema, de repetities van de harmonie op de zondagochtend. Hier, in het zuiden van de VS, zijn de mensen vriendelijker en gemoedelijker dan in het noorden. Dat herinnert mij wel aan Limburg.

Nederland en DSM blijven altijd aanwezig in het leven van Bakx. Niet alleen vanwege het pensioen dat periodiek op zijn bankrekening wordt bijgeschreven. "Ik heb nog steeds alle DSM-kalenders in de boekenkast staan. De foto's brengen veel herinneringen terug. Met pijn in het hart denkt Bakx terug aan het feit dat hij niet heeft geweten van een reünie van Stamicarbon enkele jaren geleden. Ik zou zeker nog een keer naar Nederland zijn gekomen."

Betaaldata pensioenen

In het verleden werden de pensioenen uiterlijk op de 27ste van een maand overgemaakt naar de pensioengerechtigden.

Dit gebeurde alleen niet in de maand december. In die maand was de uiterlijke datum de 23ste.

Het kon echter voorkomen dat de pensioenuitkering al enkele dagen eerder overgemaakt was. Vanaf 2010 worden de pensioenen (met uitzondering van december) precies op de 27ste overgemaakt.

Als de 27ste in een weekend valt, worden de pensioenen eerder uitbetaald.

De data voor 2010 en 2011 zijn:

26 november 2010

23 december 2010

27 januari 2011

25 februari 2011

25 maart 2011

27 april 2011

27 mei 2011

27 juni 2011

27 juli 2011

26 augustus 2011

27 september 2011

27 oktober 2011

25 november 2011

23 december 2011

Klankbordgroep van PDN toetst telefonische dienstverlening Pension Desk

In september 2010 werd de klankbordgroep van PDN ingezet om de telefonische serviceverlening van de Pension Desk te testen. Ongeveer de helft van de leden van het klankbord, 22 leden van de 45, werkten dit keer mee aan het onderzoek. Hierbij stelden de klankbordleden een zelf geformuleerde vraag aan de Pension Desk. Na het telefoongesprek beantwoordden zij een aantal vragen over de manier waarop de beantwoording door de medewerk(st)er van de Pension Desk verliep. Bijvoorbeeld wat betreft de vriendelijkheid, de volledigheid, de snelheid en de deskundigheid die de medewerk(st)ers van de Pension Desk aan de dag legden bij de beantwoording van de vragen. De 22 klankbordleden gaven de telefonische dienstverlening een gemiddeld rapportcijfer van 8,1. Dat is een mooi resultaat. Het betekent niet dat er niets meer te verbeteren valt. Zo is geleerd dat de wachttijd aan de telefoon op sommige momenten verkort moet worden. De medewerk(st)ers van de Pension Desk zijn met de verbeterpunten die het klankbord heeft aangedragen aan de slag gegaan. Zo wordt gewerkt aan het op peil houden en het verder verbeteren van de telefonische dienstverlening aan de deelnemers en gepensioneerden van PDN.

DSM veilt deel kunstcollectie op internet

DSM-kunst te koop voor huidige en oud-DSM'ers

Na strenge selectie en toestemming van de kunstcommissie wordt nu voor de tweede keer een klein gedeelte van de DSM Art Collectie geveild. Conservator Catharien Romijn bedacht en organiseerde in 2009 de allereerste kunstveiling bij DSM voor DSM-medewerkers en gepensioneerden. Met de DSM Art Special, een krant, bracht zij negentig werken onder de hamer. De verkoop werd een groot succes.

Dit jaar wordt de veiling gehouden op internet. Met een speciale link en een password kunnen huidige werknemers en gepensioneerden van DSM bieden op 320 werken uit de DSM Art Collection.

Catharien Romijn: "We verzamelen eigenlijk al sinds het begin van ons bestaan. De collectie is in die periode gegroeid tot ruim 2000 werken. DSM is inmiddels uitgegroeid tot een multinational met als focus Life Sciences en Material Sciences. De DSM Art Collection probeert zoveel mogelijk aan te sluiten bij de identiteit van het bedrijf. Na al die jaren passen niet alle werken meer in ons collectiebeleid."

De kern van de kunstcollectie bestaat uit 650 werken, allemaal bijzondere stukken. Deze werken hangen of staan in de publieke ruimtes van DSM. Ze vertegenwoordigen stuk voor stuk een kunsthistorische, geschiedkundige en cultuurhistorische waarde. Naast deze "kerncollectie" bestaat de "randcollectie" uit werken die vooral bedoeld zijn voor de werkplekken. Ze hebben een hoge attractieve waarde. Het overige deel van de collectie de "restcollectie" komt voor veiling in aanmerking.

In de periode 22 november tot en met 6 december worden dit keer 320 werken op het internet geveild. Catharien: "Voor die werken is eigenlijk geen plek meer binnen de collectie. We zoeken nu meer naar kunstwerken die bij de huidige identiteit van DSM passen en de dialoog daarmee aangaan".

Onder de met zorg geselecteerde kunstwerken voor de veiling worden tweehonderd werken van Jan Laeven te koop aangeboden. Laeven (Schimmert, 1925) kwam in 1951 als tekenaar/illustrator in dienst bij de Voorlichtingsdienst van DSM. Hij schilderde Limburgse landschappen en stilleven met bloemen. Laeven maakte daarnaast ook portretten en industriële landschappen. Ruim vijftig werken van de kunstenaar zijn opgenomen in de kerncollectie van DSM. De rest gaat nu met 120 andere werken uit de DSM Art Collection onder de hamer.

Conservator Catharien Romijn (rechts) en stagiaire Sandra Welters met een schilderij van Jan Laeven dat via internet wordt geveild voor huidige en oud-DSM'ers.

Hoe werkt de veiling?

VOOR WIE?

De veiling is voor huidige en oud-DSM'ers (gepensioneerden en nabestaanden).

HOE?

Zij kunnen via de link www.veilingenvankunst.nl/dsm met een speciaal password op internet zien wat er te koop is.

Op de veilingssite is precies te lezen hoe het systeem werkt. Voor het password kunt u als gepensioneerde op maandag 22 november tussen 9 en 13 uur bellen met Sandra Welters, 045-5782423.

WANNEER?

De eerste internet veiling start op maandag 22 november om 13 uur en eindigt op maandag 29 november om 21 uur. In die periode kunt u een bod uitbrengen.

De tweede veiling start maandagmorgen 29 november om 12.30 uur en eindigt maandag 9 december om 21 uur. In die periode kunt u een bod uitbrengen.

WAAR OPHALEN?

Verkochte werken kunnen maandag 13 december in het hoofdkantoor in Heerlen tussen 9 en 17 uur worden opgehaald.

Word lid van de klankbordgroep!

PDN laat enkele keren per jaar zijn eigen communicatie toetsen door een klankbordgroep. Dat is een groep mensen die een oordeel geeft over bijvoorbeeld de begrijpelijkheid van een brochure, de website of de leesbaarheid van het jaarbericht. Meestal gebeurt dat via Internet. Wilt u ook meepraten over de pensioencommunicatie bij PDN? Geef u dan op als lid van de klankbordgroep. Speciale pensioen kennis is niet nodig.

Aanmelden kan bij Karin Grannetia (karin.grannetia@dsm.com).
Stuur een e-mail en u hoort van PDN hoe het verder gaat.

Neem abonnement op digitale nieuwsbrief PDN

Enkele keren per jaar verschijnt de digitale Nieuwsbrief van PDN. De nieuwsbrief geeft deelnemers en pensioengerechtigden informatie over de PDN-pensioenen, over PDN zelf of over andere zaken uit pensioenland die het weten waard zijn. Een abonnement op de nieuwsbrief is gratis. Abonneren kan via de website van PDN (www.pdnpensioen.nl). Eerder verschenen nieuwsbrieven zijn ook te vinden op de website van PDN (ga naar > Over PDN > Publicaties > Nieuwsbrieven).

PDN'ers in het buitenland

PDN is op zoek naar PDN-gepensioneerden in het buitenland. Waarom vertrokken ze en wat kwamen ze tegen? Woont u in het buitenland, neem contact op met Pensioencontact. Misschien dat uw verhaal de volgende uitgave van Pensioencontact siert. Stuur een e-mail met contactgegevens naar harry.coerver@dsm.com

Colofon

Pensioencontact verschijnt drie keer per jaar en is bestemd voor mensen die een uitkering ontvangen van PDN

Illustraties Geert Setola, Robert Muts
Realisatie Afdeling Communicatie DSM Pension Services
Foto's Annemiek Mommers
Druk PPM Event & Media Support, Meerssen
Redactieadres PDN t.a.v. Harry Coever
Postbus 6500, 6401 JH Heerlen
Harry.Coerver@dsm.com
www.pdnpensioen.nl
045-5782056
Pensioen Desk 045-5788100

Voor blinden en slechtzienden is een gesproken versie van Pensioencontact kosteloos verkrijgbaar.

Dekkingsgraad PDN

Een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds is de dekkingsgraad. De dekkingsgraad geeft namelijk aan hoe groot het pensioenvermogen is ten opzichte van de pensioenverplichtingen. Eenvoudig gezegd geeft de dekkingsgraad aan of er voldoende geld in kas is om alle pensioenen, nu en in de toekomst, uit te betalen. De dekkingsgraad en de pensioenverplichtingen worden berekend op basis van de marktrente. De cijfers worden na elk kwartaal bekend gemaakt.

Onderstaande tabel toont de dekkingsgraad en de vanaf 2005 bij de berekening gehanteerde marktrente. Dit betreffen deels 'virtuele' dekkingsgraden aangezien PDN geen historie heeft vóór januari 2007. De 'virtuele' cijfers zijn een gewogen gemiddelde van de verplichtingen als ook het belegde vermogen van Pensioenfonds DSM-Chemie en Pensioenfonds Gist-Brocades.

Dekkingsgraad PDN (gebaseerd op marktrente)

	Dekkingsgraad	Gehanteerde marktrente
Ultimo 2004	133%	
Ultimo 2005	143%	3,7%
1 januari 2007	147%	4,2%
Ultimo 2007	150%	4,8%
Ultimo 2008	98%	3,6%
Ultimo 2009	111%	3,7%
Ultimo 1ste kwartaal 2010	110%	3,6%
Ultimo 2de kwartaal 2010	104%	3,1%
Ultimo 3de kwartaal 2010	105%	2,8%

De dekkingsgraden van PDN worden steeds bekend gemaakt als DSM de jaar- of kwartaalcijfers heeft gepresenteerd. Dat zal voor het vierde kwartaal van 2010 eind februari 2011 zijn. De stand van de dekkingsgraad verschijnt dan op de website van PDN (www.pdnpensioen.nl).

De dekkingsgraad over het 3de kwartaal is nog niet gebaseerd op de eventuele effecten van de jongste prognosetafels van het Actuarieel Genootschap. PDN zal die gegevens wel meenemen bij de publicatie van de dekkingsgraad aan het einde van het jaar. Er moet dan rekening mee gehouden worden dat, om die reden, de dekkingsgraad naar beneden bijgesteld dient te worden.

Onrust in huize Jansen

Zojuist is er een enveloppe van de bank op de deurmat gevallen bij de familie Jansen. Catarien Jansen (72) had er de laatste dagen al op zitten wachten. Het pensioen van haar man moet rond deze tijd overgemaakt worden. Nieuwsgierig opent ze de enveloppe. Tot haar teleurstelling ziet ze op het bankafschrift dat het maandelijke pensioenbedrag niet is bijgeschreven. Hoe kan dat nou vraagt ze zich af. Ook haar man Joost (73) weet geen antwoord. "Ik zal eens kijken wat de betaaldatum is," zegt hij. Hij weet dat in Pensioencontact iedere keer ook de betaaldatum van de pensioenen vermeld staan. Gelukkig heeft hij het laatste exemplaar van Pensioencontact bij de hand. "Hier staat het", zegt hij. "Deze maand wordt het pensioen op de 27ste overgemaakt." "Maar het is vandaag toch al de 29ste", antwoordt zijn vrouw.

Er is duidelijk iets mis gegaan met het overmaken van het pensioen, concluderen ze.

Wat te doen? Catarien en Joost zijn er niet gerust op. "Laten we het pensioenfonds bellen en vragen wat er aan de hand is," stelt Catarien voor. Haar man is het daar helemaal mee eens. Het telefoonnummer van de Pension Desk van het pensioenfonds is snel gevonden. Dat nummer staat in de uitgave van Pensioencontact die nog op tafel ligt. Catarien laat er geen gras over groeien en belt het nummer van de Pension Desk, 045-5788100.

Aan de andere kant van de lijn meldt zich Michèle Scheren van het pensioenfonds. Zij vraagt met vriendelijke stem waarmee ze van dienst kan zijn. Catarien legt uit dat het pensioen van haar man deze maand niet is overgemaakt op de bankrekening en dat ze zich

daar erg ongerust over maakt. "We hebben het niet zo breed juffrouw en dat pensioen van Joost hebben we aan het einde van de maand echt wel nodig."

Michèle vermoedt al wat het probleem is. "Wat is de datum van het bankafschrift", vraagt ze aan mevrouw Jansen. Die heeft het bankafschrift bij de hand. "De datum is de 26ste van deze maand", zegt ze. "Dan kan ik u geruststellen," zegt Michèle. "De pensioenen werden deze maand, zoals ook in Pensioencontact staat, precies op de 27ste overgemaakt. Het bedrag stond dus de 26ste, de dag van het bankafschrift, nog niet op uw rekening. Intussen is het bedrag wel overgemaakt. Alleen ziet u dat pas als u het volgende bankafschrift ontvangt."

Catarien Jansen is gerustgesteld. Alles is in orde. Ze legt haar man uit waardoor de verwarring is ontstaan.

Van Michèle hoort ze ook nog dat enkele keren per jaar afgeweken wordt van de 27ste als betaaldatum. Dat gebeurt als de betaaldatum in een weekend valt. Dan wordt het pensioen een of twee dagen eerder overgemaakt. En rond Kerstmis natuurlijk, dan is het pensioen er al op de 23ste.

Culinair onderhoud

Sinds kort prevel ik een preventief gebedje wanneer ik aan tafel ga. Je weet immers niet of je nog gezond van lijf en leden bij de laatste hap je mond met een servet afveegt. Ja, ik gebruik een servet, al mompelt mijn lief af en toe, in vaste overtuiging dat ik haar niet versta, dat ik beter een handdoek om kan binden. Mijn hand is niet meer zo vast, zodat wel eens een bistro aardappeltje of een licht gekookt groen erwte over mijn confectieomhulsel zijn weg naar de vloerbedekking zoekt. Wij hebben dan ook het bekende Citroentje in huis. Een onmisbaar hulpmiddel bij het verwijderen van vetvlekken. Tot nu toe heeft het gebedje voor het eten geholpen. Geen kip, varken, koe, geit of paling heeft me geveld of mijn ingewanden ernstig ontregeld. Getuige de vele publicaties en waarschuwingen zou je dat toch wel verwachten. Immers hoenderen zijn ernstig besmet met een bacterie die resistent is tegen antibioticum. Pillen en drankjes, de een nog viezer van smaak dan de ander helpen niet meer om je op de been te houden, zodat je als een waggelende eend van bed naar toilet strompelt en omgekeerd. En in het ergste geval geef je de geest, zeggen de deskundigen van velerlei pluimage. Geiten bezorgen je ongevraagd de Q koorts, varkens een of andere vorm van pest, koeien maken je gek en palingen stoppen je vol kwik. Ik lees de verhalen en waarschuwingen van de autoriteiten en actiegroepen met veel interesse, vouw krant of tijdschrift dicht en leef gewoon verder. Misschien een ietsje voorzichtiger, vandaar het preventieve gebedje. Meer belang hecht ik aan het advies van gezondheidsinstanties die met nadruk verklaren dat ouderen goed moeten eten om hun weerstand op peil te houden. Dat advies heb ik goed in mijn oren geknoopt. Immers, wanneer je eenmaal, zoals ik, deel uitmaakt van monumentenzorg, is onder-

houd uitermate belangrijk om verval zo lang mogelijk uit te stellen. Dat lukt vrij aardig, al draag ik hoorapparaten, zijn mijn ogen een beetje troebel, volgens de oogarts en wordt mijn rikketik constant in de gaten gehouden door een pacemaker. Om goed op de been te blijven plegen mijn lief en ik fanatiek culinair onderhoud. Dat kan ik iedereen overigens van harte aanbevelen. Wij schuiven met een verwachtingsvolle blik in vele etablissementen aan tafel, waar ook ter wereld. Dat we de namen van de gerechten niet altijd kunnen thuis brengen, weerhoudt ons er niet van met een beslist gebaar een gerecht op de kaart aan te wijzen en tegelijk met een verzalgde blik omhoog te kijken, zodat de ober er beslist van overtuigd is met kenners van doen te hebben. Dat we met hetzelfde uitgestreken gezicht soms een hap omlaag laten glijden, ziet hij meestal niet. Zo hebben we onlangs in een restaurantje ergens achteraf in de Vogezen voortreffelijk gedineerd, al was de soep koud en de vis een beetje rubberachtig. Maar dat hoorde zo, verklaarde de majestueuze kok later desgevraagd. Naast ons zat een stel, goed in de kleren en sieraden, dat de kaart een kwartier bestudeerde en vervolgens enkel een bord patat bestelde. Zo wist het stel zeker dat het geen rare spijzen zou nuttigen. Wij genieten van de maaltijden en doen ons er te goed aan, ook aan kip, geitenkaas, steak en vis. We blijven culinair genieten en laten ons niet gek maken door wilde verhalen. Met de gezondheid gaat het prima. Alleen ben ik een beetje schor omdat een medicus met veel moeite een graat uit mijn keel moest peuteren.